

فرایند تدریس تکراری در دو مقطع آموزشی

دکتر علیرضا غلامی بادی^۱

چکیده:

زبان فارسی، شناسنامه‌ی مردم سرزمینی به نام ایران کهن است، ایرانی که در روزگاری بر نیمی از جهان فرمان می‌راند ایرانی که دانشمندانی را با مدارج بالای علمی در دامن خود پرورانده است، ابوعلی سیناها، ابوریحان‌ها و صدها شاعر، نویسنده، فیلسوف، منجم و ریاضیدان از این خطه برخاسته‌اند و علم و دانش خود را بدون هیچ منت و چشمداشتی در خدمت بشریت قرار داده‌اند، با این همه پیشینه‌ی درخشان، چرا دانش آموز دیروز و دانشجوی امروز در دانشگاه به خاطر عدم رعایت اصول اولیه‌ی درست خوانی و درست نویسی از عهده‌ی تکالیف درسی خود بر نمی‌آید، چه ضرورتی دارد که طالبان علم در دانشگاه در درس سه واحدی فارسی عمومی با نوبه‌ی از دروس تکراری که قبلاً در مقطع دبیرستان خوانده‌اند، مواجه شوند. علی‌رغم اینکه همه‌ی دانش‌آموزان تکرار ملال آور است. در این جستار، فرایند تدریس موضوعات تکراری در دو مقطع آموزشی یا به عبارتی سرفصل‌های آموزش فارسی عمومی دانشگاه و دروس ادبیات فارسی دبیرستان و پیش‌دانشگاهی مورد واکاوی قرار گرفته است.

واژگان کلیدی: دبیرستان، دانشگاه، زبان و ادبیات فارسی، فارسی عمومی

زبان و ادبیات دو واژه‌ی همزادند که به سختی می‌توان بدون در نظر گرفتن معنای یکی از آن دو، به معنای دیگری پی برد. افزودن کلمه‌ی «فارسی» به این دو واژه، ترکیب «زبان و ادبیات فارسی» شکل گرفته، این ترکیب آن چنان در تار و پود اغلب دانش‌های رسمی کشور ریشه دوانیده است که در بیشترین‌ی آنها حضور ملموس آن را می‌توان احساس کرد. در این رهگذر، نقش پررنگ آن در فرایند یاد‌دهی و یادگیری و پیشرفت در دروس عمومی و اختصاصی در رشته‌های تحصیلی دانشگاهی به اندازه‌ای نمود دارد که کمتر کسی می‌تواند آن را انکار نماید یا کم‌رنگ جلوه دهد. حال سوالی که گاه‌گاهی در ذهن نقش می‌بندد چه بسا دغدغه‌ی فکری سایر همکاران محترم دانشگاهها باشد این است که چرا اغلب دانشجویان به خاطر عدم رعایت اصول اولیه‌ی درست خوانی و درست نویسی از عهده‌ی تکالیف درسی خود بر نمی‌آیند علی‌رغم این که «نوشتن از لوازم زندگی امروز است و تقریباً کسی نیست که در دوره‌ای از حیات خود از آن بی‌نیاز باشد از یک دعوتنامه‌ی ساده مکتوب یا «رسید» مدارک تحصیلی گرفته تا نامه‌های دوستانه و اداری» (سلطانی گرد فرامزی، ۱۳۶۹: ۱) این مسئله زمانی رنگ فاجعه به خود می‌گیرد که هنگام تصحیح برگه‌ی درس فارسی عمومی برخی از دانشجویان رشته‌های علوم پایه، در قسمت پایان برگه‌ی امتحانی یا همان التماس نامه، جایی که برای سائلی نمره، دهها دلیل برای درس نخواندن و به تعبیر خود آنان برای پیچاندن استاد از ذهن‌ها تراوش می‌کند در طی چند سطر قریب به ده غلط املایی و نگارشی فاحش چشمان را نوازش می‌کند لبخندی زهر آگین بر لبان نقش می‌بندد که زبان و ادبیات فارسی، این مادر علوم و دانش‌ها به کدام دردی مبتلا است در زبان فارسی، زبان رسمی کشور ایران، ایرانی که در روزگاری بر نیمی از جهان فرمان می‌راند «از خوزستان تا فرغانه و تا مرزهای هند را در قلمرو خود داشت» (لازار، ۱۳۸۴: ۱۷) و

^۱ مدرس دانشگاه پیام نور نطنز و ادرستان Alirezagholamibady@yahoo.com

فرهنگ و زبان را در آن کشورها گسترش می داد، اما امروزه برخی از دانشجویانش در بیان نیازها و درخواست هایشان و نگارش آن ها به زبان مادری خود عاجزند.

روان خوانی متون، این گنجینه های گرانبهای ادبی، در بین اکثریت دانشجویان اگر نگوئیم، گوهری نایاب است، حداقل می توان گفت کمیاب است، دانشجویان به گونه ای یک غزل حافظ یا سعدی را در کلاس می خوانند که سبب تکدر خاطر می شود چه مسایلی دست به دست یکدیگر داده، تا این چنین زبان شیرین فارسی و ادبیات ذر گونه ی دری به این چنین بیماری هایی مبتلا گردد و چون خوره بر پیکره ی سایر علوم نفوذ کند چه عاملی سبب گردیده حلاوت و شیرینی زبان و ادبیات فارسی از ذائقه ی دانشجویان زدوده شود، چشاندن دوباره ی حلاوت و شیرینی زبان فارسی بر ذائقه ی آنان نقش اساسی در فراگیری سایر علوم دارد، همه ی دانش ها و علوم به نحوی با یکدیگر مرتبط می باشند نمی توان به طور دقیق آن ها را تفکیک کرد به طور کلی به نوعی این علوم با زبان و ادبیات فارسی رابطه ی نزدیکی دارند چون با همین زبان، خوانش و نگارش می شوند. اگر علوم به پیکره ی انسانی تشبیه گردد، زبان و ادبیات فارسی، اصلی ترین و حساس ترین عضو یعنی « قلب » به حساب می آید. برای سلامتی یک بیمار ضروری است قلب او را از امراض و بیماری ها مصون نگه داشت. یکی از بیماری های زبان فارسی هجوم واژه های عربی در گذشته و واژه های بیگانه در حال حاضر است این آمیختگی چنان بی حساب و کتاب است که « دستگاه صرفی زبان فارسی را از کار انداخته و این انبوه واژه های عربی که تنها دانش فروشی اهل قلم و قرتی بازی منشیانه، مسوول ورود پیشینه ی آنهاست همچنان با چپیه عقال خود در کوچه وبازار زبان فارسی می گردند و رابطه شان در طول چند سال با واژه های فارسی همان رابطه ی عربان با موالی ایرانی بوده است.» (آشوری، ۱۳۸۲: ۱۱۵)

وقتی زبان فارسی بیمار گونه باشد و نتواند آن چنان که باید واژه سازی نماید بالطبع دانشمندان سایر علوم نیز در نگارش آثار خود از این واژه های بیگانه رایج در کشور استفاده خواهند نمود سرانجام دانشجویان هنگام خواندن این آثار دچار سردرگمی می شوند استاد ریاضی، فیزیک، شیمی، علوم پزشکی و علوم انسانی ساعت ها با گج یا هر ابزار دیگر بر روی تخته می نگارد و از حلقوم خسته فریاد برمی آورد اما برخی از دانشجویان چشم در چشمان او دوخته و از مباحث تدریس طرفی بر نمی بندند و این کار همان « آب در هاون کوبیدن است » در چنین مواقعی وظیفه ی خطیر فرهنگستان زبان و ادبیات فارسی پر رنگ تر احساس می شود در گذشته این فرهنگستان تا اندازه ای این آلام را التیام بخشیده است و گرنه معلوم نبود امروز برای درک و فهم متون علوم پایه، پزشکی و حتی علوم انسانی، دانشجویان باید به کجاها دست می یازیدند یا به کدام حلقه ها متوسل می شدند « اگر زمین شناسی جای معرفه الارض و فشار سنج جای میزان الضغطه و گذرنامه جای پاسپورت و کارآگاه جای مامور خفیه و قانونگذاری جای تقنینیه و کتابخانه جای بیبلیوتک و سنگواره جای فسیل و زمان سنج جای کرونومتر، زندان جای محبس و رونوشت جای کپی و رگشناسی جای معرفه العروق و دادستان جای مدعی العموم و دستمزد جای حق الزحمه و دم اسپیان جای ذنب الفرس و روده ی کور جای معاء عور و روده بند جای ماساری قا و رنگین کمان جای قوس و قزح و... » (همان: ۴۵) نمی گرفت امروزه می بایست فریاد وامصیبتا سر داد بی شک نگارش ساختار کتب علوم انسانی و علوم پایه با نثر روان و ساده و بدون تکلف و اطناب در فهم و درک دانشجویان در فراگیری دروس کمک شایانی خواهد کرد.

بیماری کتب متوسطه و بالطبع نظام آموزشی آن جایی خود را فاش می سازد که از تعدادی دانش آموز با معدل مطلوب کلاس هشتم سوال شد که نام چند درس ادبیات فارسی یا همان کتاب بخوانیم و بنویسیم، دوره ی ابتدایی که چند سال قبل آنها را خوانده اید، نام ببرید، برخی از آنان پس از لحظاتی تفکر و تامل، متاسفانه، نام هیچ

درسی را به خاطر نیابردند و برخی با تمرکز و فشار بر ذهن خود، نام برخی دروس را به یاد آوردند، همین سوال از چندین کارگر ساختمانی، پرسیده شد آنان که روزگار گرد پیری و میان سالی بر رخسارشان پاشانیده و محاسن آنان از برف پریشانی به سفیدی گراییده بود، تعداد قابل توجهی از آنان اکثر درس های فارسی دوره ی ابتدایی روزگار خود را برشمردند. دروسی نظیر: تصمیم کبری، حسنگ کجایی، ننه سرما، چوپان دروغگو، دهقان فداکار، کوکب خانم و سایر دروسی که هر یک با هزاران یادبود خوب بر ذهنشان نقش بسته بود این نشان می دهد که زبان و ادبیات فارسی بر جوهره ی فکری و روحی آنان تاثیر گذاشته و با وجودشان عجین شده است ولی اکثریت دانش آموزان امروزی بعد از فاصله ی زمانی سه سال از دوران ابتدایی نمی توانند نام چند درس زبان و ادبیات رسمی کشور خود را که قبلاً خوانده اند، نام ببرند یا با مشقت این کار را انجام می دهند. چه توجیهی برای این کار می توان آورد بجز این که بگوییم دانش آموزان هنوز ماهیت ادبیات را نشناخته اند « ادبیات هنری کلامی است که برای بیان زیبا و متعالی احساس، عاطفه و اندیشه انسانی به کار می رود » (ابراهیمی، ۱۳۶۹: ۱۱) و « در آن عامل تخیل دخیل است و در ضمن با دنیای واقعی نیز ارتباط معنی داری دارد » (میرصادقی، ۱۳۷۵: ۱۱) با شناخت صحیح و درست از ادبیات و کاربردی کردن آن در زندگی امروزی و تلقین آموزه ی « نیاز به ادبیات » و کارایی و تاثیرگذاری آن در تمام مراحل زندگی این مشکل نیز برطرف شدنی است.

در بسیاری از موارد، دانش آموزان و دانشجویان، از درک و فهم دروس عاجزند برای رفع این مشکل در نظام آموزش و پرورش، نظام آموزشی دگرگون شد، شیوه های تدریس از سخنرانی محض و یک طرفه به روش فعال تدریس، با آموزش و برگزاری ساعت ها کلاس های ضمن خدمت تغییر کرد. اگر چه این خلاء شیوه ی تدریس در دانشگاه های با نظام جزوه ای احساس می شود و هر چند سال یک بار با کم کردن تعداد واحدهای درسی مرهمی بر این درد می نهند، اما خروجی این تغییر و تحول به اصطلاح بنیادین در آموزش و پرورش به کجا انجامید وضعیت درسی، علمی، اخلاقی، تربیتی دانش آموزان چه میزان بهبود یافت سوالاتی که بی پاسخ ماندند تا جایی که علی رغم پیشرفت سرسام آور علوم و فنون در عصر تکنولوژی دیپلم های نظام خیلی قدیم خود را باسوادتر از لیسانس های این چند سال اخیر می دانند؛ حداقل این ادعای آنان در زمینه ی بنیه ی ادبی، نظیر نگارش و نامه نگاری به کرات ثابت شده است چرا برخی از فارغ التحصیلان کارشناسی یا کارشناسی ارشد از نوشتن نامه اداری امتناع می کنند، چرا برخی از دبیران محترم و حتی استادان گرامی دانشگاهها در نوشتن یک تقاضانامه ی کاری دچار مشکل می شوند عمق فاجعه زمانی است که دبیر محترم از خاطرات خود این گونه یاد می کند: « سال ها پیش تقریباً ساعت ۱۲ ظهر بود چند نان سنگک خریده بودم و بادوچرخه ی خود کوچه پس کوچه ها را طی می کردم تا به منزل بروم، سر کوچه ی خانه مان یک مغازه ی موتورسیکلت سازی بود، صاحب مغازه با دیدن من گفت آقا معلم اگز زحمتتان نیست می خواهم برایم یک قولنامه بنویسید تا موتور را تحویل خریدار بدهم با خودم گفتم من که تا حالا قولنامه ننوشته ام اگر بگویم نمی توانم که دیگر پیش حاج آقا اعتباری نخواهم داشت و اگر بخواهم دست به قلم ببرم که کار بدتر می شود با ترفند به او قبولاندم که برای این که نان ها خشک نشوند به منزل بروم و سریع برگردم این عدم توانایی در نوشتن سبب شد که چند ماه مسیرم را چند کوچه دورتر می کردم تا از جلوی مغازه حاجی عبور نکنم چون بدقولی کرده و خجالت می کشیدم » با طرح این سوال مگر در نظام آموزشی مقطع متوسطه یا دانشگاه نامه نگاری یا به عبارتی زبان فارسی تدریس نمی شود که این بیماری عدم توانایی در نوشتن، خود رادر سطح فارغ التحصیلان نشان می دهد، پاسخ مبرهن است که در هر دو نظام به طور مستمر تدریس صورت می گیرد اما چالش های فرا روی در نحوه ی فرایند تدریس و موضوعات ناهمگون و کلیشه ای و در برخی موارد تکراری مشکلاتی رادر برداشته که در ادامه به صورت مجمل اشاره می گردد.

موضوع اول: زبان فارسی، بخشی که شیرازه ی کتاب های درسی با تغییر نظام آموزشی از قدیم به جدید درهم ریخت و کتاب هایی با عنوان دستور زبان و آیین نگارش جای خود را به کتابهایی با عنوان « زبان فارسی » داد با اضافه شدن مباحث زبان شناسی ساختار کتب درسی دگرگون شدند دبیران ناآشنا با این مباحث با حضور مستمر در کلاس های ضمن خدمت و گذراندن دوره ی مورد نیاز راه را بر خود هموار ساخته و با فراگیری مباحثی چون واج ، تکواژ ، واژه ، گروه های اسمی ، هسته ، وابسته ، وابسته های وابسته به تعلیم دانش آموزان پرداختند . با تدریس این موضوعات عملاً ارتباط دانش آموزان با مباحث دستور تاریخی گسست ولی معایب و مضرات آن از چشم ها دور نماند چون بدون توجه به دستور تاریخی درک و فهم شعر با چالش جدی روبرو می گردد و یکی از دلایلی که به نظر دانش آموزان ، تست های مربوط به قرابت معنایی در کنکور از مباحث دشوار به شمار می آید ناشی از این مسئله است. دانش آموزان در این گونه مباحث با مشکل اساسی روبرو می باشند ، واقعاً چگونه می توان از دانش آموزان توقع داشت بدون هیچ گونه آشنایی با دستور زبان قدیم یا سنتی ، مفاهیم ابیات را درک نمایند از طرف دیگر این دانش آموز امروز دانشجوی فردای دانشگاهها و موسسات عالی کشور می شود هر آنچه که تحت عنوان زبان فارسی جدید خوانده است در دانشگاه کاربرد ندارد چون مباحث دستوری کتاب های فارسی عمومی به سبک و سیاق دستور تاریخی به نگارش درآمده است این گسستگی مطالب درسی دانشگاهی با دوران قبل از خود قابل تامل است به طور مثال در کتاب زبان فارسی دوره ی متوسطه چنین آمده « فعل های «می دانست» و « می گفتند » غیر از گروه اسمی مفعول یا متمم ، گروه اسمی دیگری را لازم دارند که آنرا « مسند » نامیده ایم پس علاوه بر مصدرهای « بودن » ، « شدن » ، « گشتن » و ... که سال پیش خواندیم ، فعل های دیگر نیز هستند که ممکن است « مسند » بپذیرند ، گردانید ، کرد ، ساخت ، نمود ، پنداشتم ، دیدم ، دانستم ، یافتم ، می نامیدند ، می خواندند ، می گفتند ، صدا می زدند ، می شمارند ، به شمار می آورند و به حساب می آورند . » (وحیدیان کامیار ، ۱۳۸۰ : ۲۱) دانشجویان دانشگاه در مراکز پیام نور در فارسی عمومی چنین فرا می گیرند « نقش تمیز غالباً نسبت مبهمی را روشن می کند و بیشتر همراه افعال مصدری چون گفتن ، خواندن ، نامیدن و پنداشتن می آید . » (گروه مولفان ، ۱۳۸۱ : ۱۵۳) تقریباً رابطه ی نظام آموزشی دانشگاه در تدریس دروس ادبیات با نظام ماقبل خود یعنی آموزش و پرورش کم رنگ شده است همچنانکه اشاره شد زبان فارسی جدید که در آموزش و پرورش برای فراگیری آن تاکید می شود در فارسی های عمومی دانشگاهها اصلاً جایگاهی ندارد ، در دروس ادبیات فارسی قضیه وقتی جالب تر می شود که در ابتدا ی آن کتاب ها با شکل نامرئی و نامحسوس نوشته شده است مباحث زبانشناسی خدا حافظ ، تاریخ مصرف شما تمام شد پس چالش گسستگی مطالب درسی جدی است در دروس ادبیات یعنی شعر و نثر نیز چالش دیگری فرا روی می باشد بابررسی اجمالی تعدادی از کتاب های فارسی عمومی که در مراکز عالی تدریس می شوند اشکال عمده ی آنها تکراری بودن مطالبی است که قبلاً در مقطع ماقبل دانشگاه تدریس شده است توجه به نمودار ذیل بیانگر این ادعاست :

عنوان درس	نام دانشگاهی	کتاب	نام نویسنده	عنوان درس	نام کتاب درسی دوره تحصیلی	نام نویسنده
آغاز مثنوی	برگزیده	متون	تجلیل و	نی نامه	زبان و ادبیات فارسی	سنگری
رستم و اشکبوس	ادب فارسی		دیگران	رستم و اشکبوس	عمومی ۱ و ۲	ودیگران
در بصره	//	//	//	سفر به بصره	ادبیات فارسی (۲)	ذوالفقاری
جان فدای آنکه	//	//	//	با تو یاد هیچ کس نبودروا	ادبیات فارسی (۱)	ودیگران
	//	//	//		//	داودی و

دیگران	ادبیات فارسی (۲)	باغ عشق	//	//	نایدیاست باد
//	زبان فارسی (۳)	بازگردانی	//	//	بدین زور و زر
ذوالفقاری	زبان و ادبیات فارسی	پرورده گوئی	//	//	دنیا چو بی
و دیگران	عمومی او ۲	تماشای بهار	//	//	عقلان مشو غره
حق شناس	فارسی سوم راهنمایی	مردان خدا	//	//	گر خار کاری
و دیگران	ادبیات فارسی (۳)	ادبیات جهان	//	//	سمن ندوری
سنگری و	علوم انسانی	اقلیم عشق	//	//	تو با خود ببر
دیگران	فارسی سوم راهنمایی	رزم رستم و	گروه	فارسی عمومی پیام	توشه ی خویش
علوی	ادبیات فارسی (۳)	سهراب (۲)	مولفان	نور	نعمتت بار
مقدم	ادبیات فارسی (۱)	شعر نیمایی	//	//	خدایا ز عدد
و دیگران	آرایه های ادبی	درآمدی بر عرفان	//	//	بیرون است
قاسم پور	ادبیات فارسی متون	و تصوف	//	//	همت طلب از
مقدم	نظم و نثر (۲)	بهترین خلق	//	//	باطن پیران سحر
و دیگران	زبان و ادبیات فارسی	ای آدمها	//	//	خیز
علوی	عمومی او ۲	پرورده ی گوئی	//	//	ای جوانان عجم
مقدم	ادبیات فارسی متون	بر دار کردن	//	//	جان من و جان
و دیگران	نظم و نثر (۲)	حسنک	ماحوزی	فارسی عمومی	شما
عمرانی	زبان و ادبیات فارسی	خانه ی ما	//	//	ترجیع بند
و دیگران	عمومی او ۲	نیایش	//	//	کشته شدن
داودی	ادبیات فارسی (۳)	سیرت زیبا	//	//	سهراب به
و دیگران	علوم انسانی	جدال سعدی با	//	//	دست رستم
هادی	ادبیات فارسی متون	مدعی	//	//	زمستان
غلام	نظم و نثر (۲)	کبوتر طوقدار	طعیانی	سخن	عرفان و تصوف
و دیگران	//	در امواج سند	//	پارسی	بهترین
سنگری	فارسی سوم راهنمایی	صدای پای آب	//	//	آفریدگان
و دیگران	ادبیات فارسی متون	مناظره خسرو و	//	//	آی آدمها
غلام	نظم و نثر (۲)	فرهاد	//	//	فضیلت خاموش
و دیگران	ادبیات فارسی (۳)	تاوان این خون تا	//	//	ذکر بردار کردن
سنگری	ادبیات فارسی (۱)	قیامت ماند	دانش پژوه	//	حسنک وزیر
و دیگران	زبان و ادبیات فارسی	نسیم سحر	//	گزیده ی نظم و	لطیفه
قاسم پور	عمومی او ۲	همای رحمت	//	نثر فارسی	مقدمه ی شیرین
مقدم	//	چند دوبیتی از	//	//	و فرهاد
و دیگران	//	باباطاهر	//	//	ای که دست
غلام	ادبیات فارسی متون	در ذکر عشق	اشرف زاده	//	می رسد کاری
و دیگران	نظم و نثر ۲	جوانی	//	//	بکن

//	//	مرثیه ی فرزند	//	فارسی عمومی	جدال سعدی
شریعت	ادبیات فارسی (۲)	طوطی و بقال	//	//	با مدعی
و دیگران	ادبیات فارسی (۳)	مجنون و عیب جو	//	//	باب الحمامه
غلام	علوم انسانی	خسرو	//	//	المطوقه (کبوتر
و دیگران	ادبیات فارسی متون	مناجات	//	//	طوقدار)
عمرانی و	نظم و نثر ۲	گفتار پیغمبر	//	//	در امواج سند
دیگران	//	دریای کرانه ناپدید	//	//	سهراب سپهری
و داودی و	ادبیات فارسی (۳)	دانش ، دبیری ،	//	//	از زبان خودش
دیگران	علوم انسانی	شاعری	//	//	مناظره خسرو و
و سنگری و	ادبیات فارسی (۱)	پروانه ی بی پروا	//	//	فرهاد
دیگران	زبان و ادبیات فارسی	از کعبه گشاده	//	//	تاوان این خون
//	عمومی او ۲	گردد این در	//	//	آرامگه یار
و غلام و	ادبیات فارسی (۲)	ایوان مداین	//	//	همای رحمت
دیگران	زبان و ادبیات فارسی	روز وداع یاران	//	//	چند ترانه
//	عمومی او ۲	راه بی نهایت	کریمی راد	//	در وصف عشق
ذوالفقاری	فارسی اول راهنمایی	افسانه عاشقی	//	//	در پیری و
و دیگران	زبان و ادبیات فارسی	عشق و عاشق و	//	زبان و ادبیات	جوانی
قاسم پور	عمومی او ۲	معشوق	//	فارسی عمومی	در مرثیه ی
مقدم	ادبیات فارسی (۳)	قلب مادر	//	//	فرزند امیر
و غلام و	علوم انسانی	سفر به خیر	//	//	رشیدالدین
دیگران	ادبیات فارسی (۳)	تورا من چشم در	قنبری	//	حکایت مرد
//	ادبیات فارسی (۱)	راهم	عدیوی	//	بقال و طوطی
قاسم پور	ادبیات فارسی متون	خوان هشتم	//	//	حکایتی از
مقدم	نظم و نثر ۲	پشت دریاها	//	معناگران صورت	مجنون
و دیگران	ادبیات فارسی (۳)	شعر حفظی	//	//	خسرو
و سنگری و	زبان و ادبیات فارسی	از درد سخن گفتن	مدرس زاده	//	ذکر دوست
دیگران	عمومی او ۲	مدیر مدرسه	//	//	گفتار اندر
و دیگران	//	گور پدر	//	فارسی همگانی	ستایش پیغمبر
ذوالفقاری	ادبیات فارسی متون	شکوه رستن	//	//	عشق را ...
و دیگران	نظم و نثر ۲	برف	//	//	درخت دانش
و سنگری و	زبان و ادبیات فارسی	آشنایی با چند	//	//	حکایت
دیگران	عمومی او ۲	اصطلاح	//	//	مجنون در خانه
و دیگران	ادبیات فارسی (۲)	بادنجان بورانی	//	//	ی کعبه
اکبری	ادبیات فارسی (۱)	شخصی به هزار	//	//	ایوان مداین
شلدره ای	زبان و ادبیات فارسی	غم گرفتارم	//	//	غزل بگذار تا

و دیگران	عمومی ۲ او	بوی جوی مولیان			بگریم
سنگری و	ادبیات فارسی (۳)	ملک سلیمان			غزل شکر با
دیگران	ادبیات فارسی (۲)	شب کویر			شکایت
قاسم	ادبیات فارسی (۳)	کیش مهر			خرگم شده
پورمقدم و	علوم انسانی	شکوفه اشک			عین القضاة
دیگران	ادبیات فارسی متون	پاک بازی			همدانی
عمرانی و	نظم و نثر ۲	بیدار ظالمان			قلب مادر
دیگران	//	الفت موج			سفر به خیر
داودی و	ادبیات فارسی (۳)	مرغ گرفتار			تورا من چشم
دیگران	علوم انسانی				در راهم
غلام و	//				خوان هشتم
دیگران	آرایه های ادبی				پشت دریاها
عمرانی و	ادبیات فارسی (۳)				چند رباعی از
دیگران	علوم انسانی				خیام
سنگری و	ادبیات فارسی (۲)				غزل درد
دیگران	ادبیات فارسی متون				مدیر مدرسه
//	نظم و نثر ۲				گور پدر
غلام و	ادبیات فارسی (۳)				شکوه رستن
دیگران	زبان و ادبیات فارسی				پیغام برف
سنگری و	عمومی ۲ او				ای ساربان
دیگران	//				آهسته ران کارام
ذوالفقاری	//				جانم می رود
و دیگران	//				از رساله دلگشا
داودی و	ادبیات فارسی (۳)				ی عبید
دیگران	علوم انسانی				ای وای
سنگری و	//				امیدهای بسیارم
دیگران	ادبیات فارسی (۱)				بوی جوی
ذوالفقاری					مولیان
و دیگران					رباط کهن
//					کویر
قاسم پور					مهر دلدارها
و مقدم					شکوفه اشک
دیگران					پاکبازی
غلام و					کاروان شما نیز
					بگذرد

دیگران // قاسم پور مقدم و دیگران					می توان برد به هر شیوه دل آسان ازمن قفسم برده به باغی
// هادی قاسم پور مقدم و دیگران ذوالفقاری و دیگران غلام و دیگران عمرانی و دیگران سنگری و دیگران // // // قاسم پور مقدم و دیگران // داودی و دیگران					

این تعداد دروسی که ذکر گردید از چند کتاب فارسی عمومی انتخاب شد که در طی این سال ها در دانشگاههای دولتی، آزاد و پیام نور تدریس می شود از دروس تکراری نظیر، حسنک وزیر، نی نامه، ادبیات حماسی رستم و سهراب و نمونه هایی از این نوع که بسامد بالایی داشتند، صرف نظر گردید، سوال مطرح شده این است که آیا نویسندگان کتب درسی موضوعات درسی دوره ی متوسطه را از کتاب دانشگاهی اخذ کرده اند یا بر عکس با

مراجعه به فهرست منابع و مآخذ مشخص شده هیچ یک از دیگری تاثیر نپذیرفته اند و در حقیقت هر دو در امتداد یک مسیر گام نهاده اند که ما حاصل آن خوانش دروس تکراری و ملال آور در طی این سال هاست اگر نویسندگان محترم کتب دانشگاهی از سر تفنن نیم نگاهی به کتب دوره ی متوسطه اول و دوم می انداختند هیچ ضرورتی در آوردن دروس تکراری احساس نمی کردند خوشبختانه ادبیات فارسی دارای گنجینه های گرانبها از نظم و نثر می باشد و کمبودی در این زمینه وجود ندارد، با ارائه مطالب تازه، غبار ملال آور تکرار نیز زدوده می شود.

در نظام آموزشی قبل از دانشگاه معمولاً سر فصل های آموزشی در طی یک سال تحصیلی به کلی تدریس می شود هر چند کتب حجم بالایی داشته باشند و آزمون از کل کتاب به عمل می آید اما این قضیه در مورد فارسی عمومی دانشگاهی صدق نمی کند، برخی از کتاب ها بین ۲۵۰ تا ۴۵۰ صفحه دارند. بین هفده جلسه آموزشی در طی یک ترم با این حجم کتب تناسبی وجود ندارد چرا نویسندگان نگاهشان بر روی کمیت است و کتاب های قطوری را روانه ی بازار می نمایند که به قطع یقین خیلی از مطالب آن هرگز خوانده نمی شود.

در این آشفته بازار چاپ کتاب، هر کسی ساز خود را کوک می کند و بنابر سلیقه ی شخصی کتاب فارسی عمومی می نگارد و در حوزه ی کاری دانشگاهی آن را تدریس می کند این تنوع کتاب های فارسی عمومی قابل تامل است آیا سرفصل ها همان دستورات وزارتخانه می باشد یا خیر؟ چرا یک کتاب جامع و کامل که در بر دارنده ی همه ی مباحث مورد نیاز دانشجویان از نظم و نثر، آیین نگارش، دستور زبان، صور خیال و سبک شناسی در راس هرم وزارتی تالیف نمی گردد، چرا نظارت ها در این حوزه کم رنگ است یا اصلاً وجود ندارد.

تا زمانی که دانش آموزان و دانشجویان پیچ و خم زبان فارسی را نشناسند و در کوچه پس کوچه های آن تفرج نمایند در خوانش یک متن مشکل داشته و نمی توان انتظار داشت که متون غیر فارسی نظیر عربی و انگلیسی را به شیوه ی درست بخوانند باید به تقویت و صحیح خوانش و نگارش پرداخت به فن سخنوری باید اهمیت داد، دانشجویی که در درک و دریافت مفاهیم ضعیف باشد راه به جایی نخواهد برد وقتی استاد انگلیسی، سطر به سطر تمام لغات را معنی می کند دانشجویی که جمله سازی را به شیوه ی علمی فرا نگرفته باشد، نمی تواند متن انگلیسی را به صورت نثر روان ترجمه نماید، با این تفسیر، خلا کمیته ی تالیف و نظارت کتاب های درسی ادبیات از دبستان تا دبیرستان و در نهایت تا دانشگاه احساس می شود و تغییر در تمام این مقاطع ضروری به نظر می رسد تعامل نویسندگان کتب ادبی در هر دو مقطع آموزشی کارساز است تا این بی سرو سامانی ها پایان پذیرد و ذوق ها تشحید گردد و غبار تکرار نیز زدوده شود.

منابع و مآخذ

- ۱- ابراهیمی، نادر، لوازم نویسندگی، ساختار و مبانی ادبیات داستانی، نشر فرهنگیان، ۱۳۶۹
- ۲- اشرف زاده، رضا، فارسی عمومی، انتشارات اساطیر، چاپ ششم ۱۳۸۳
- ۳- اکبرشلدره ای، فریدون و دیگران، فارسی سال اول راهنمایی، شرکت چاپ و نشر کتاب های درسی، چاپ سوم ۱۳۸۷
- ۴- آشوری، داریوش، باز اندیشی زبان فارسی، نشر مرکز، ویرایش دوم، ۱۳۷۵
- ۵- تجلیل، جلیل و دیگران، برگزیده ی متون ادب فارسی، مرکز نشر دانشگاهی تهران، چاپ هشتم، ۱۳۶۸
- ۶- حق شناس، علی محمد و دیگران، زبان فارسی (۳)، شرکت چاپ و نشر کتاب های درسی، چاپ شانزدهم،

- ۷- دانش پژوه ، منوچهر ، گزیده های نظم و نثر فارسی ، انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی ، چاپ چهارم ، تهران ۱۳۷۸
- ۸- داودی ، حسین ودیگران ، ادبیات فارسی (۱) ، شرکت چاپ و نشر کتاب های درسی ، چاپ هشتم ۱۳۸۳
- ۹- ذوالفقاری ، حسن ودیگران ، ادبیات فارسی (۲) شرکت چاپ و نشر کتاب های درسی ، چاپ چهارم ۱۳۸۰
- ۱۰- سلطانی گردفرامری ، علی ، نگارش و دستور ، شرکت افست « سهامی عام » ۱۳۶۹
- ۱۱- سنگری ، محمدرضا و دیگران ، زبان و ادبیات فارسی عمومی ۱ و ۲ ، شرکت چاپ و نشر کتاب های درسی ، چاپ یازدهم ، ۱۳۸۴
- ۱۲- شریعت ، محمد جواد و دیگران ، فارسی سال سوم راهنمایی ، شرکت چاپ و نشر کتاب های درسی ، چاپ ششم ۱۳۸۰
- ۱۳- طغیانی ، اسحاق ، جمالی ، فاطمه ، گزیده سخن پارسی ، نشر اسحاق طغیانی ، ۱۳۸۷
- ۱۴- علوی مقدم ، سید بهنام ، فارسی سال سوم راهنمایی ، شرکت چاپ و نشر کتاب های درسی ، چاپ سوم ۱۳۹۰
- ۱۵- عمرانی ، غلامرضا ودیگران ، ادبیات فارسی (۳) شرکت چاپ و نشر کتاب های درسی ، چاپ شانزدهم ۱۳۹۳
- ۱۶- غلام ، محمد و دیگران ، ادبیات فارسی متون نظم و نثر (۲) ، شرکت چاپ و نشر کتاب های درسی چاپ یازدهم ۱۳۸۴
- ۱۷- قاسم پور مقدم ، حسین ، ادبیات فارسی (۳) علوم انسانی ، شرکت چاپ و نشر کتاب های درسی ۱۳۸۰
- ۱۸- قنبری عدیوی ، عباس و رحیم خانی سامانی ، احمد ، معناگران صورت ، انتشارات مرید ، چاپ اول ، تابستان ۱۳۸۴
- ۱۹- کریمی راد ؛ فریده و دیگران ، زبان و ادبیات فارسی عمومی ، نشر چشمه ، چاپ هفتم پاییز ۱۳۸۰
- ۲۰- گروه مولفان ، فارس عمومی ، انتشارات دانشگاه پیام نور ، چاپ دوازدهم تیر ۱۳۸۱
- ۲۱- ماحوزی ، مهدی ، فارسی عمومی ، انتشارات زوار ، چاپ چهل و دوم ، پاییز ۱۳۸۳
- ۲۲- مدرس زاده ، عبدالرضا ، فارسی همگانی ، نشر مطبوعاتی دینی ، چاپ ششم ۱۳۸۵
- ۲۳- میرصادقی ، جمال ، داستان و ادبیات ، نشر نگاه ، ۱۳۷۵
- ۲۴- وحیدیان کامیار ، تقی و دیگران ، زبان فارسی (۲) شرکت چاپ و نشر کتاب های درسی ، چاپ چهارم ۱۳۸۰
- ۲۵- هادی ، روح الله ، آرایه های ادبی ، شرکت چاپ و نشر کتاب های درسی ، ۱۳۸۲ www.Anjomanfarsi.ir